

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Yhdistys

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry kannattaa valtionavustustoiminnan yhdenmukaistamista. Mahdollisimman yhtenäiset ja ennakkoon tiedossa olevat haku- ja raportointilomakkeet vähentävät hakijoiden hallinnollista työtä. Ehdotettu Tutkiavustuksia.fi-sivusto lisää avustusten läpinäkyvyyttä ja avoimuutta. Järjestelmän kehittämisessä on tärkeä ottaa huomioon hakijoiden erilaiset lähtökohdat. Muutamia Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutteja ylläpitää esimerkiksi kohdemaahan rekisteröitynyt säätiö, joka hakee valtionavustuksia järjestelmän kautta. Valtionavustustoiminnan strategisuuden ja vaikuttavuuden kehittäminen on kannatettavaa, mutta hyvin erilaisten hakijoiden lähtökohtia ja perustehtäviä huomioiden. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden itsenäisyys on säilytettävä.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan

vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Esitys on kannatettava tietyin varauksin. Asianmukaisten vaikuttavuusmittareiden määrittelemine erilaisille toimijoille on vaativa prosessi. Esimerkiksi Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toiminnan merkittävin vaikuttavuus on usein monivuotisen ja pitkäjänteisen työn tulos. Yksivuotiset vaikuttavuusmittarit saattavat tuottaa paljon ylimääräistä hallinnollista työtä, ja samalla mitata ”väärää” tai ei kovin relevantteja asioita. Työn varsinainen vaikuttavuus näkyy usein monen vuoden viiveellä ja esimerkiksi toisen toimijan onnistumisen kautta. Kehitystyössä tulee huomioida eri kokoiset toimijat ja niiden toiminnan tavoitteet ja edellytykset, sekä säilyttää järjestöjen autonomia.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry kannattaa ehdotusta valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välisen viestinnän ja vuorovaikutuksen lisäämisestä. Säännöllinen vuorovaikutus lisää osaamista ja ymmärrystä molemmin puolin.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Yhdenmukaiset ja mahdollisimman selkeät järjestöjen taloutta koskevat valtionavustuskäytännöt ovat kannatettavia silloin, kun se on järkevää ja tarkoituksenmukaista. Toimintamalli edellyttää kuitenkin tietynlaista joustavuutta ja erilaisten järjestöjen toimintaedellytysten huomioimista. Järjestelmän tulisi kannustaa omaan varainhankintaan, mutta omarahoitusvaatimusten tulisi olla realistisia ja tiedossa hyvissä ajoin.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Arviointiperusteiden selkeyttäminen on perusteltua, mutta täydellinen yhdenmukaistaminen ei liene asianmukaista. Korostamme avustuksen hakijan ja myöntäjän vuoropuhelun tärkeyttä. Hakemusten ja toiminnan arvioinnin kriteerit tulee olla selkeät ja toiminnan kannalta relevantit (mitataan oikeita

asioita vaikuttavuuden osoittamiseksi). Arvioinnin kriteerit tulee olla hakijoiden tiedossa hyvissä ajoin ennen hakuaikaa. Arviointityön tulee sen lisäksi olla järkevissä suhteissa järjestön toiminnan luonteen, volyymin ja resurssien kanssa. Toiminnan arvioinnista ei saa tulla itseisarvo.

Kannatamme, että valtionavustusta saavilta järjestöiltä edellytetään vastuullisuutta, eli esimerkiksi yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kestävä kehityksen periaatteiden noudattamista. Kannatamme myös, että järjestön hyvä hallinto huomioidaan yhtenä arviointikriteerinä. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että huomioidaan, että järjestön hallinto on asianmukaisesti järjestetty ja huolellisesti hoidettu. Myös kustannustehokkuus suhteessa toiminnan laajuuteen ja laatuun on hyvä huomioida.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry kannattaa ehdottomasti ehdotusta kaksivuotisista yleisavustuksista. Pidempiaikainen avustuspäätös mahdollistaa pitkäjänteisen, vaikuttavan ja strategisen toiminnan sekä vähentää hallinnollisen työn osuutta. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien kokemusten mukaan yksivuotinen rahoitus sykli on johtanut siihen, että tärkeät yhteistyö- ja rahoitusmahdollisuudet kotimaassa tai ulkomailla ovat jääneet toteuttamatta. Kulttuuri- ja tiedeinstituutit ovat halukkaita osallistumaan raportissa ehdotettuun kokeiluun ennen yleistä siirtymistä laajamittaiseen kaksivuotisten yleisavustusten myöntämiseen.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry kannattaa ehdotusta.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Kannatamme hakemusten käsittelyn yhdenmukaistamista. Ehdotus tiimityöstä parantaneet tiedonvaihtoa eri esittelijöiden ja osastojen välillä. Tavoite lyhentää valtionavustusprosessin kestoja sekä tavoite valtionavustustoiminnan laadun parantamisesta ovat kannatettavia. Järjestöjen taloutta

ja toimintaa koskevan tiedon hyödyntäminen valtionavustusprosessien eri vaiheissa vähentää byrokratiaa ja helpottaa tavoitteellisen toiminnan suunnittelua ja raportointia.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

-

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Valtionavustustoiminnan yhdenmukaistaminen on monella tavalla kannattavaa. Avustusprosessien tulee olla ennakoitavia, yhdenvertaisia ja läpinäkyviä. Sekä avustusten myöntäjien että saajien intressien mukaan on mahdollista laadukas ja vaikuttava yleishyödyllinen toiminta.

Korostamme, että kehittämistyössä on otettava huomioon erilaisten ja -kokoisten avustuksensaajien erityispiirteet ja resurssit. Se edellyttää joustavuutta, avoimuutta ja hyvää vuoropuhelua avustusten myöntäjien ja saajien välillä. Myös kansalaisyhteiskunnan toimijoiden autonomia on huomioitava.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen liittyy kiinteästi rahapeliteuttojen vähenemisen vaikutuksiin (Liikasen työryhmän raportti). Toiminnan ennakoinnin kannalta Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry pitää tärkeänä, että valtioneuvosto tekee rahoitusuudistusta koskevat linjapäätökset vuoden 2021 loppuun mennessä.

Ekman Tove
Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry